

אלפי פלסטינים ביקשו מישראל הגנה בשנים האחרונות. 0.2% נענו

בין 2016-2019 הוגשו 4,284 בקשות של פלסטינים להיתר שהייה לאחר שהאשמו בשיתוף פעולה עם ישראל, 11 מהן התקבלו. מי שבקשתם להיתר שהייה מתקבלת, אינם זכאים לביטוח בריאות, היתר עבודה וזכויות סוציאליות אחרות

הגבר שיזף 13.10.2020 06:02

בין 2016-2019 הוגשו 4,284 בקשות של פלסטינים להיתר שהייה בישראל בשל איומים על חייהם לאחר שהאשמו בשיתוף פעולה עם ישראל — רק 11 מהן התקבלו, המהוות 0.2% מהבקשות. הנתונים התקבלו בתשובה לבקשת חופש מידע שהגיש ארגון רופאים לזכויות אדם. פלסטינים שבקשתם להיתר שהייה מתקבלת, אינם זכאים לביטוח בריאות, היתר עבודה וזכויות סוציאליות אחרות.

פלסטינים ששמו נקשר בשיתוף פעולה עם ישראל ואינם זכאים לשיקום כסייענים של מערכת הביטחון, יכולים להגיש בקשה ל"ועדת מאוימים" ביחידת מתאם פעולות הממשלה בשטחים (מתפ"ש). בחלק מהמקרים סייענים של מערכת הביטחון מקבלים מעמד בישראל אך בני משפחתם לא, והמגישים הם קרובי המשפחה שהפכו מאוימים. "ועדת מאוימים" בוחנת את המקרים ולעתים רחוקות מכירה בכך שהפונה מאויים משום שחושדים בו בשיתוף פעולה עם ישראל או שאכן שיתף פעולה עמה באופן מינורי.

אחד מהפלסטינים שבקשתם ל"ועדת המאוימים" נדחתה הוא מוחמד (שם בדוי), בן 49, שחי בישראל ללא מעמד כבר 18 שנה. ב-1997 נעצר בידי הרשות הפלסטינית והואשם בשיתוף פעולה עם ישראל. הוא הכחיש את ההאשמות אך נכלא לחמש שנים, שם סבל מעינויים קשים. לבסוף חיילי צה"ל שחררו אותו מהכלא במהלך מבצע חומת מגן. על פי חוות דעת של פסיכולוג ופסיכיאטר שהוגשו לבית המשפט, מוחמד סבל מפגיעה בראש ובידיים וכן מפוסט טראומה בעקבות העינויים שעבר. עם שחרורו, ברח לישראל ותחילה קיבל היתר שהייה. כשההיתר פג הוא נותר ללא מעמד ואילו ועדת המאוימים טענה שלא נשקפת לו סכנה בשטחי הרשות.

לאורך השנים ולאחר בריחתו מהגדה, משפחתו שנותרה שם סבלה מאיומים חוזרים ושונים של גורמים הקשורים לפת"ח. במקביל, מוחמד נישא לאשה ישראלית ונולדו לו ארבעה ילדים, כולם בעלי אזרחות ישראלית. "אני עובד מהיד לפה, אין לי יכולת ללכת לרופא או לקבל טיפול", אמר ל"הארץ" בשיחה. "ישראל דורשת ממני שאשיג מסמכים מהגדה — תעודת זהות, תעודת יושר — אבל אני לא חזרתי פעם אחת לשטחים מאז שברחתי לשם ואני לא יכול להסתכן כדי להביא מסמכים".

מונדר (שם בדוי) נמצא אף הוא בישראל כבר שנים ארוכות ועל אף שבתחילה הוכר כמאויים, בשנה האחרונה מעמדו בוטל. לדבריו, בשנות האינתיפאדה השנייה ספק לכוחות הביטחון מידע על מידי אבנים ומשליכי בקבוקי תבערה. לאחר מכן, נכנס לכלא של הרשות הפלסטינית למשך מספר חודשים, בחשד שהוא משתף פעולה. בכלא, הוא מספר, עונה. לאחר מכן, נשלח באיומים לבצע פיגוע, אך

בסופו של דבר הסגיר את עצמו לישראל. לאחר חקירת שב"כ, שוחרר וחי במשך כמה שנים בישראל כדר רחוב.

ב-2006 הוועדה הכירה במונדר כמאויים, והוא קיבל בכל פעם היתרי שהייה לשלושה חודשים. לאורך השנים, הוועדה דחתה וקיבלה את בקשותיו של מונדר לסירוגין. כיום, אין לו היתר שהייה ובהחלטת הוועדה מ-2019 צוין כי יש לו עבר פלילי, אך כי הוא איננו מהשנים האחרונות, ושהוא עבר מספר פעמים בין ישראל לגדה. מונדר הגיש ערר על החלטת הוועדה שלא להכיר בו כמאויים ובית המשפט הנחה את הוועדה לקיים דיון מחודש בעניינו.

"זרקו אותו לכלבים"

ישראל טוענת כי פלסטינים מוחרגים מאמנת הפליטים של האו"ם, ועל כן פלסטינים שנמלטים מהגדה לישראל בשל חשש לחייהם, נדרשים להגיש בקשה ל"ועדת מאוימים". במידה ובקשתם מתקבלת, הם מקבלים היתר שהייה זמני, אולם הם אינם זכאים לביטוח רפואי או היתר עבודה. מרבית המגישים בקשה להיות מוכרים כמאוימים כבר נמלטו לישראל ועל כן חיים בה כשוהים בלתי חוקיים.

ב-2019 עתרו לבג"ץ הארגונים רופאיים לזכויות אדם, הי"אס, המוקד המוקד לפליטים ומהגרים וקו לעובד באמצעות עו"ד עדי לוסטיגמן, בדרישה להסדיר את הזכויות הסוציאליות של פלסטינים שמקבלים מעמד בישראל בנסיבות אלה. העתירה מתייחסת הן לאנשים שהוכרו כמאוימים בשל טענות כי שיתפו פעולה עם ישראל והן לכאלה שהוכרו כמאוימים מטעמי בטחון אישי — נטיית המינית או סגנון חיים שאינו מקובל חברתית בגדה.

קטגוריה זו נבחנת על ידי קמ"ט רווחה במינהל האזרחי ולא על ידי ועדת המאוימים, ומשרד הביטחון סירב למסור את הנתונים הרלוונטים במסגרת בקשת חופש המידע. עם זאת, בתשובת המדינה לעתירה נכתב כי ישנם כיום 66 "היתרי מאוימות" פעילים שניתנו לפלסטינים שלא על רקע סיוע ביטחוני.

מארגון רופאים לזכויות אדם נמסר כי מדי חודש מגיעים למרפאת הארגון כ-20-15 מטופלים שמחזיקים היתר מאוימים או שבקשתם לקבלו נדחתה, ושאינם זכאים לביטוח רפואי. "הנתונים ממחישים את מה שאנו רואות בשטח: ישראל מנצלת וזורקת. משתמשת ומפקירה. אנשים שסבלו מרדיפה ומאלימות בשטחי הרשות, פעמים רבות בגלל חשד לשיתוף פעולה עם ישראל או רדיפה על רקע נטייה מינית, לא זוכים פה להגנה", אומרת מנהלת מחלקת חסרי מעמד ברופאים לזכויות אדם, זואי גוטצייט.

היא מוסיפה כי "גם מי שנמנה על שברירי האחוז שזכו להכרה מוועדת מאוימים, חי כאן בחוסר יציבות מתמיד, ואינו זכאי לשירותי בריאות ורווחה בסיסיים. איך מצפים שהאנשים האלו יחיו? במרפאה הפתוחה של רופאים לזכויות אדם אנו עדות למחירים הבריאותיים והנפשיים העצומים שהאנשים הללו משלמים בגלל הסירוב של ישראל לתת להם סיוע וזכויות. הסירוב הזה לעיתים עולה בחיי אדם".

ע'סאן טקאטקה היה אחד מהמעטים שקיבלו היתר שהייה בישראל מתוקף היותו מאויים. הוא קיבל היתר שהייה רציף בישראל במשך 15 שנה בעקבות איומים שספג על חייו, בשל סיועו לכוחות הבטחון. הוא חי בישראל החל משנת 2003, והכיר בת זוג יהודיה. לזוג נולדו ארבעה ילדים שהנם

אזרחי ישראל. בשנת 2018 בקשתו לקבל היתר שהייה לא אושרה והוא ביקש היתר על בסיס הומניטרי, אולם בקשתו לא הוכרעה. במאי, כשבקשתו עודנה פתוחה, הוא נמצא מת בגינה ציבורית.

בת זוגו לשעבר, שביקשה להשאר בעילום שם, סיפרה ל"הארץ" כי טקאטקה סבל מאוד מהיעדר הזכויות הסוציאליות והזכות לעבוד. "הוא לא יכול היה לעבוד כמו בנאדם, היה מפוטר מכל מקום לאחר זמן קצר כי לא היה לו היתר עבודה, אלא רק שהייה", סיפרה. "כשהוא נפצע פעם בגב בעת עבודה הוא לא הלך לבית חולים, כי יום אישפוז היה עולה 8,000 שקלים, גם טיפולי שיניים הוא לא היה עושה".

טקאטקה אובחן כחולה סרטן, אך במשך חודשים ארוכים לא עבר ניתוח שנזקק לו, משום שלא היה לו כסף. בסופו של דבר הגיע לבית חולים לניתוח חירום. "כמה חודשים אחר כך הוא ואני נפרדנו והוא הפך דר רחוב", סיפרה. "מצאו אותו מת בגינה ציבורית. המדינה פשוט זרקה אותו לכלבים — לא היה לו זכויות בישראל למרות שהוא עזר למדינה והיה בן אדם טוב". לאחר מותו, סיפרה, רצו בישראל לשלוח אותו לקבורה בגדה. רק לאחר התעקשותה ומכיוון שנולדו לו ילדים בישראל, התירו לו להיקבר פה. כעת, היא אומרת, היא מקווה שלפחות מצבם של אנשים אחרים עם סיפור דומה יוטב ושינתנו להם זכויות בסיסיות.

"המדינה מסכימה שמאוימים אינם יכולים לשוב למקום מוצאם ויאלצו לחיות בישראל שנים ארוכות, הרחק מביתם, ממשפחותיהם, ממקור פרנסתם ובמנותק מכל רשת תמיכה", אומרת עו"ד לוסטיגמן, שהגישה את העתירה. "זה בלתי נתפס שאדם שנמצא בישראל שנים רבות באישור המדינה, אינו מורשה להתקיים, לקבל טיפול רפואי בסיסי, אינו זכאי לקורת גג, הכל באופן רשמי ומוצהר. האנשים האלה שקופים לגמרי, כל מה שהמדינה מאפשרת להם הוא להסתובב בתחומה, אבל הם אמורים לחיות ממשוהו, לעשות משהו, לגור היכנשהו, לקבל טיפול רפואי ממישהו. לכן הוגשה העתירה לבג"ץ בדרישה לשינוי, אולם גם בחלוף למעלה משנתיים וערב הדיון בעתירה עדין לא ניתנה תשובת המדינה בסוגיה".

ממתפ"ש נמסר: "כל מקרה נבחן לגופו של עניין, באופן פרטני ומעמיק, על ידי כלל גופי הביטחון הרלוונטיים. החלטות הוועדה נתונות לביקורת שיפוטית תדירה בבית המשפט המחוזי לעניינים מינהליים בתל אביב.

ע'סאן טקאטקה קיבל היתרי שהייה בישראל בגין טענה למאוימות מאז נובמבר 2003 ולמרבה הצער, הוא בחר בדרך הפשיעה והפגיעה באזרחים תמימים. בינואר 2018 דנה ועדת מאוימים, בעניינו של טקאטקה ובסיומה לא רק שנקבע כי לא קיימת אינדיקציה חד משמעית למאוימות או חשש לביטחונו בשטחי הרשות הפלסטינית, אלא כי מדובר בעבריין פלילי סדרתי שהיה מעורב ב-13 אירועים פליליים במהלך שנותיו בישראל ואף הורשע בבית המשפט וריצה עונש מאסר בפועל. בנוסף, ממרשם המעברים שלו ניכר כי טקאטקה חצה את המעברים לשטחי הרשות הפלסטינית הלך ושוב באופן תדיר, מה שהצביע על היעדר חשש משהייתו במקום מגוריו ברשות הפלסטינית, ולפיכך, בקשתו נדחתה. אף על פי כן, ניתנה לו לפנים משורת הדין תקופת התארגנות של שלושה חודשים לקראת חזרתו למקום מגוריו בשטחי הרשות הפלסטינית.

"באשר למוחמד (שם בדוי), הוועדה התכנסה בעניינו חמש פעמים, ובכולן, לאחר בחינה מעמיקה של כלל גורמי הביטחון בוועדה, עלה כי אין כל אינדיקציה לסכנה הנשפכת לחייו ולביטחונו במקום מגוריו ברשות הפלסטינית, ולפיכך בקשתו נדחתה בכל אחת מן חמש התכנסויות הוועדה. באשר למונדר

(שם בדוי), התושב זכה להיתרי שהייה בישראל עד לשנת 2017 ובמהלך תקופה זו עבר מספר לא מבוטל של עבירות פליליות, ואף הורשע וריצה עונש מאסר בפועל. הוועדה בחנה את טענתו למאוימות מספר פעמים, ומעיון במרשם המעברים שלו, עלה כי אין הוא נמנע ממעבר תדיר בין ישראל לבין שטחי הרשות הפלסטינית, מה שהצביע על היעדר חשש לשהייתו בשטחי הרשות. לאור האמור, לאחר עיון בחוות הדעת של גורמי הביטחון השונים, ובתום התייעצות עם כלל גורמי הוועדה, הגיעה הוועדה לכדי מסקנה כי אין אינדיקציה למאוימות ממשית במקרה המדובר, ולפיכך בקשתו נדחתה באוגוסט 2018".